

אפשר לדעת קבורתו, והיה מפלאות מעשה ה' כי נורא הם, רק היה לכבודו הואיל ונתעסק בעצמות יוסף, ואם כן אינו בכלל מת מצוה.

★ ★

עוד יש לציין במה שאמרו כאן דמת מצוה קונה מקומו, ורבי עקיבא שהיה מוליך מת מצוה ממקומו למקום קבורה, אמרו לו כל פסיעה ופסיעה כאילו שופך דם, ודרשינן במדרש (מס' שמחות ומס' דרך ארץ) צדקת ה' עשה, וכי היה משה במדבר יכול לעשות צדקה, הלא היה להם מן ובאר ולא חסרו דבר, אלא צדקה עשה שלקח עצמות יוסף, והם הלכו אחר ביזה.

ובזה יובנו דברי הגמרא, דודאי אין קושית הגמרא מי הוליכו, דלא נעלם מגמרא דהרבה שלוחים למקום, רק השאלה דסבירא ליה כמהרש"א, דלכך נקבר מה' היותו מת מצוה, אם כן הקושיא עצומה מי הוליכו, דמת מצוה קונה מקומו, ועל זה השיב הגמרא דלכך היה מת ומוטל בכנפי שכינה, לא מטעם מת מצוה, רק מלאכי השרת אמרו הטעם צדקת ה' עשה וכו' והתעסק בעצמות יוסף וכו' ולא היה בגדר מת מצוה, ושפיר היה יכול להוליך גופו מחלק ראובן לחלק גד.

דף פ"א ע"ב

בגמ': אין לך כל שבט ושבט מישראל שאין לו בהר ובשפלה ובנגב ובעמק.

בבעל הטורים (פר' מסעי) כתב רמז נאה לכך, דהנה בפסוק (במדבר לג, כד) מוזכר ארבעה פעמים 'נחלה', ו'התנחלתם את הארץ וגו' לרב תרכו את נחלתו ולמעט תמעט את נחלתו וגו' למטות אבותיכם תתנחלו'. והיינו כנגד ארבעת סוגי הנחלות המוזכרות בגמרא, בהר בשפלה, בנגב ובעמק.

בבן יהוידע ביאר הטעם בסוגי נחלות אלו, כי בתורה יש חלק מעשה וחלק תלמוד, וכנגד חלק המעשה אמרו ישראל 'נעשה', וכנגד חלק התלמוד אמרו 'נשמע', וכתוב (תהלים קה, מה), 'זיתן להם ארצות גוים בעבור ישמרו חוקיך', נמצא זכו בארץ ישראל בשביל חלק הנעשה, דכתיב בעבור ישמרו ולא אמר ילמדו או ישמעו, ולכן נתן לכל אחד ואחד בארץ ישראל נגב ועמק ושפלה והר, שהם ראשי תבות נעש"ה, לומר שזכו בארץ ישראל בשביל חלק הנעשה.

בצפנת פענח (פר' וארא) ביאר לפי זה, דהנה מובא במסכת נדרים (נא, ב) לדעת אב"י, במכת דם לא מתו הדגים הגדולים אלא הקטנים. וראוי להבין טעם הדבר.

ויש לומר, שהדגים הקטנים שביאור היו שייכים למצרים ולפיכך מתו, והגדולים שהיו הפקר לא מתו. דלכאורה יש לומר דהיאור נחפר על ידי המצרים, דיאור הוא מה שנחפר בידי אדם, ובתוספות כאן מבואר, שהחופר יאור זוכה במימיו. ובירושלמי גיטין (פ"ה, ה"ט) איתא, דמי שיש לו דגים במימיו זוכה בהם אם הם קטנים אבל בגדולים אינו זוכה.

לפי זה, מכיון שהמים היו של המצרים, זכו המצרים בדגים הקטנים שבהם. מעתה יובנו היטב דברי אב"י שרק הקטנים מתו, כיון שמכת היאור באה להעניש את המצרים, לא פגעה אלא במים שלהם ובדגים שלהם, אבל הדגים הגדולים שלא זכו בהם המצרים, לא מתו.

★ ★

בגמ': ומת מצוה קונה מקומו.

ביערות דבש (א, ח) ביאר לפי זה את דברי הגמרא במסכת סוטה (ג, ב), 'משה היכן מת, בחלקו של ראובן בנבו, והיכן קבור, בחלקו של גד, דכתיב כי שם חלקת מחוקק ספון, מן ראובן עד גד ד' מילין, מי הוליכו לשם, אלא משה מת מוטל בכנפי שכינה, ומלאכי השרת אמרו צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל'. ויש להבין מה זו קושיא מי הוליכו, הלא הרבה שלוחים למקום, וברוח פיו יוכל לברוח אפילו אבן דומם מסוף עולם עד סופו, וגם מה התיירוץ דמוטל בכנפי שכינה ומלאכי השרת אומרים צדקת ה' עשה וכו', מה ענין להך קושיא דמי הוליכו ד' מילין.

והנה ידוע דהקדוש ברוך הוא קברו למשה, דכתיב (דברים לד, ו) 'ויקבור אותו', ודעת מהרש"א בסנהדרין (לט, א) דלכך נקבר מה', הואיל ולא ידע איש את קבורתו, ומכאן למד המהרש"א דהיה מת מצוה הואיל שלא היו לו קוברים זולת ה', אמנם כפי הנראה ממשנה דסוטה (ט, ב) לא מן השם זה נתעסק עמו הקדוש ברוך הוא, רק הואיל ונתעסק בעצמות יוסף, ולא היה גדול בישראל ממנו, לכך נתעסק עמו ה', וצריך לומר דמחמת לא ידע איש את קבורתו עדיין היה יכול לקבור אותו בן אדם, ואחר כך להתעלם מקום קבורתו כדאמרינן (שם יג, ב) דהיה סימן בתוך סימן, ומכל מקום אי